

Bağımsız Hukukçunun Çevre Mücadelesi

[31 Mayıs 2008](#) Cumhuriyet Gazetesi – HAKAN DİRİK

Vahşi yüzü her geçen gün daha da beliren kapitalizmin olanca pervasızlığıyla yok etmeye "ant" içtiği doğa ve yaşanabilir çevre Güney Dinç'in kaleminden "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Göre Çevre ve İnsan" adıyla kitaplaştırıldı.

İnsan hakları kavramının çokça tartışıldığı yüzyılımızın başında, konuyla ilgili berrak ve ne dediğine yönelik hiçbir şüpheye yer bırakmayacak bir açıklama okuyacaksınız aşağıdaki satırlarda. Zihinlerin bu denli bulanık olduğu bir süreçte iyi gelecek belki de. İzmir Barosu avukatlarından ve baronun 12 Eylül darbesinden hemen sonra 3 yıl başkanlığını yapan gerçek bir hukuk adamı, üzerine basa basa söylemeli, "bağımsız" insan hakları savunucusu Güney Dinç'in satırları: "İnsan hakları, ırk, renk, dil, düşünce, inanç, varsıllık ayrımı gözetilmeksizin tüm insanlar için korunması gereken temel değerlerdir. Ancak günümüzde çok büyük kavram kargaşası var. Kimileri bu kavramı, 'Romanların, Sığınmacıların, Kürtlerin İnsan hakları' gibi, daraltılmış anlamlarda ve kendi siyasal uğraşlarının bir aracı gibi kullanmaktadırlar. Haklı gereksinmelerden de doğsa, bu tür etkinlikler insan haklarının anlamını ve içeriğini daraltmaktadır. Başlangıçta genel amaçlar doğrultusunda kurulan bazı örgütler de, zamanla yöneticilerinin, geçim kaynağı ya da siyasal sıçrama tahtası durumuna getirildiler. Çeşitli

yabancı ülkelerden aldıkları projeler doğrultusunda çalışan örgütler, parasal kaynaklarının konusu dışındaki insan hakları ihlallerini görmüyor ve işitmiyorlar. Örneğin İlhan Selçuk'un, Doğu Perincek'in apar topar alınıp götürülmeleri, İstanbul'daki işçilere karşı 1 Mayıs saldırganlıkları karşısında seslerini çıkarmıyorlar. Bağımsızlıklarını yitirenlerin kendilerine 'insan hakları savunucusu' deyimini yakıştırmalarını haksızlık sayıyorum. İnsan hakları, alınıp satılan değerler değildir. Bu nedenle eğer sözüm geçerse, benim için bu deyim kullanacaklara, başına 'bağımsız' sözcüğünün eklenmesini öneriyorum. Ben bağımsızlığımı korumaktan hoşnudum."İNSANLIK ZAMAN KAYBETTİİnsan haklarının en önemli halkalarından birisi sayılan çevre olgusu Güney Dinç'in, dikkatlerini yoğunlaştırdığı alanlardan birisi. Vahşi yüzü her geçen gün daha da beliren kapitalizmin olanca pervasızlığıyla yok etmeye "ant" içtiği doğa ve yaşanabilir çevre Güney Dinç'in, kaleminden "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Göre Çevre ve İnsan" adıyla kitaplaştırıldı. Türkiye Barolar Birliği tarafından okuyucuyla buluşan kitap, Avrupa'nın ve bağlı kurumlarının kapitalizmin önünü açma görevini nasıl gerçekleştirdiğini gözler önüne seriyor.Çevre koruma konusunda Türk hukuk sisteminin başarılı olduğunu söyleyen Dinç, "Yeter ki, siyasi irade yargı kararlarına uysun. Yargı kararının önüne geçebilecek hiçbir gücün olmadığı bilinsin. Çevre hukuku konusunda Avrupa hukukuna güven olmayacağı bilinsin. AİHM'in kapitalizmin önündeki engelleri ortadan bir bir kaldırdığı bilinsin" diyor. Dinç, yayıma hazırladığı "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Göre Çevre ve İnsan" adlı yapıtının, kapitalizmin çıkarları doğrultusunda adımlar atan AİHM'in bir anlamda deşifre edilmesi amacını taşıdığını söylüyor.

İnsanların, canlılar için tek yaşam ortamının doğa olduğunu kavramakta çok geciktiğini vurgulayan Dinç, "İnsanlık bu bakımdan çevre duyarlılığı konusunda fazlasıyla zaman kaybetti" diyerek anlatıyor:"Çevre söz konusu olduğunda akıllara hemen, çevre koruma bilinci Evrensel İnsan Hakları Sözleşmesi'nde, Birleşmiş Milletler'de neden yok sorusu geliyor. Nedeni yalın haliyle, çevre kapitalizmin genişleme alanındadır ve çevre konusunda verilecek her ödün kapitalizmin gelişmesini belli ölçüler içerisinde yavaşlatarak, güçlenmesini engelleyecektir biçiminde açıklanabilir."Doğa koruma mücadelesine bu pencereden bakan Güney Dinç, çevre duyarlılığının 1972 yılında Stockholm'de yasal güvencelere kavuştuğunu söylüyor. "Ne yazık ki, insanlık elindeki değerın kıymetini ve tükenmekte olduğunu çok geç fark etti" diyen Dinç, yine de yapılacak çok iş olduğunu vurguluyor.Çevre koruma konusunun yasal dayanaklara bağlanmaya başladığı 1972 yılına kadar insanlığın kapitalizme alternatif bir yaşam biçimi olan sosyalizm deneyimini yaşadığına dikkat çeken Dinç, "Ancak SSCB, 2. Dünya Savaşı'nın ardından yeni bir paylaşım savaşının oluşmaması için çok fazla mücadele verdi. SSCB yeryüzü barışının sağlanmasını görev bildi. Yeni bir savaş çıkmadıysa bu SSCB sayesinde olmuştur. SSCB bunun bedelini de yer yer kendi halkını ve çevresini ihmal ederek ödedi. Kapitalizmle yarışta çevre olgusu ihmal edildi. Bu bakımdan çevre bilincinin oluşmasına, insanlığın yaşadığı sosyalizm deneyiminin ciddi katkıda bulunamaması yadırganmamalı" görüşlerine yer veriyor. Avrupa Birliği'nin (AB) ve AB Konseyi'nin doğa koruma olgusuna küreselleşmenin çıkarları açısından baktığını vurgulayan Dinç, bunun en somut örneğinin Avrupa ülkelerindeki ağır sanayinin az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere doğru yön çevirmesinde yattığını vurguluyor. Avrupa'nın kendi yaşam alanının bozulmaması adına çimento, gemi söküm sanayi, nükleer endüstrisi gibi işletmeleri kendi coğrafyasından uzağa taşıdığını söyleyen Dinç, bunun ikiyüzlülük olduğunu aktarıyor.

Dinç, AB'nin, ikiyüzlü politikalarına somut bir örneği de Fransa'nın, atom denemesiyle veriyor:

"Fransa, atom denemelerini ilk önce Cezayir'de yapıyordu. Ardından yönünü sömürgesi Somali'ye çevirdi ve burada atom denemelerine başladı. Yerel halk bu durumdan rahatsız oldu ve AİHM'e başvurdu. AİHM, Somali'de insanların üzerinde bomba patlatılmasına hiçbir ses çıkarmadı. Somali'de yaşayan insanlar, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin, eşitlik ilkesini içeren 14. maddesinin ihlal edildiğini vurguladılar Fransa'nın atom denemelerini durdurmasını istediler. Ancak mahkeme başvuruyu ciddiye almadı ve Fransa'nın uygulamasına göz yumdu. İşte AİHM gerçeği budur".

Dinç, AİHM'nde kazanılan en büyük çevre davalarının Türkiye'den gidenler olduğuna dikkat çekerek, "Bergama'daki altın madeni ve Gökova Körfezi'nde işletilen termik santraller konusunda verilen kararlar emsal niteliğinde. Türkiye'de açılan davalarda çevreciler kazanmışlar ancak hükümetler yargı kararlarını uygulamamışlardır. AİHM de, mahkeme kararının uygulanmaması nedeniyle Türk hükümetlerini mahkum etmiştir" diyor.

Türkiye'nin, pek çok olumsuzluğa karşı çevre konusundaki yasal güvenceler bakımından Avrupa ülkelerinin önünde olduğunu söyleyen Dinç, bunda 1961 Anayasası'yla getirilen 'İdarenin her türlü uygulaması yargı denetimine açıktır' hükmünün etkili olduğunu aktarıyor.

PERVASIZ UYGULAMALAR

Dinç, yasalarda çevre suçlarına karşı etkili yaptırımlar olduğunu söyleyerek son dönemlerde yaşanan bir örneğe dikkat çekiyor. MNG Holding'in, turizm yatırımı adı altında Bodrum'da izinsiz biçimde denizi doldurmasına değinen Dinç şunları söylüyor: "TCK'nın 184. maddesi ruhsatsız hiçbir yapının inşa edilemeyeceğini söylüyor ve 3 yıla kadar hapis öngörüyor. Burada yatırımı yapanlar, 'denizi doldurduk cezası neyse öderiz' açıklamasını yaptılar. ■u ana kadar gördüğümüz, bu suçu işleyenlere para cezası yaptırımı uygulanacağıdır. Doğayı katlet, ardından, cezası neyse öderiz diyerek para cezasına gönderme yap. Bu kabul edilemez. Bodrum'daki uygulamanın cezası TCK'nın 184. maddesinde açıklanmıştır o da hapistir". Dinç, şimdiye kadar bu tür cezaların verilmemesi nedeniyle doğaya karşı pervasız uygulamaların sürdüğünü belirterek, "Hukuk ortada. Koruma kuralları belli. Ulusal mahkemelerin kararları biliniyor. O halde bunları uygulamak gerekiyor" görüşlerine yer veriyor. Dinç, çevre koruma konusunda Türk hukuk sisteminin başarılı olduğuna da vurgu yaparak, "Yeter ki, siyasi irade yargı kararlarına uysun. Yargı kararının önüne geçebilecek hiçbir gücün olmadığı bilinsin. Çevre hukuku konusunda Avrupa hukukuna güven olmayacağı bilinsin" diyor.

HAKAN DİRİK